

Ákærði greiði Landsbanka Íslands kr. 25.000.00 ásamt 1% mánaðarvöxtum frá 23. september 1967 til greiðsludags.

Ákærði greiði allan kostnað sakarinnar, þar með talin málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Arnar Clausens hæstaréttarlögmans, kr. 7.500.00.

Dóminum skal fullnægja með aðför að lögum.

Mánudaginn 9. marz 1970.

Nr. 214/1969. **Hafskip h/f**

(Valgarður Briem hdl.)

gegn

G. Albertssyni

(Gunnar M. Guðmundsson hrl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómara Hæstaréttar.

Flutningssamningur. Skaðabótamál.

Dómur Hæstaréttar.

Áfrýjandi hefur áfrýjað máli þessu með stefnu 7. maí 1969. Krefst hann þess, að stefnda verði dæmt að greiða honum kr. 235.350.80 með 9% ársvöxtum af kr. 153.975.00 frá 18. janúar 1968 til 13. nóvember s. á. og af kr. 235.350.80 frá þeim degi til greiðsludags og svo málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst þess, að hinn áfrýjaði dómur verði staðfestur og áfrýjanda dæmt að greiða honum málskostnað fyrir Hæstarétti.

Málsatvikum er skilmerkilega lýst í héraðsdómi.

Eftir uppsögu héraðsdóms hefur verið aflað nokkurra gagna um viðskiptavenjur skipafélaga. Í bréfi Jökla h/f 25. febrúar 1970 segir svo m. a.: „Við staðfestum bókanir aldrei skriflega, nema þess sé sérstaklega óskað. Við viljum líka

taka fram, að þeir sem bóka fyrirfram, en koma vörunum ekki í skip, eru ekki látnir greiða flutningsgjald.

Hjá okkur hefur ekki verið venja að fá skriflega lestunarslista, enda getur magn breytzt milli hafna, þar sem framleiðsla hefur jafnan átt sér stað, meðan skipið er að lesta, og þá flutt með“. Í bréfi H/f Eimskipafélags Íslands 28. febrúar 1970 segir svo m. a.: „Í sumum tilfellum er óskað eftir skriflegri staðfestingu á bókun fyrir ákveðið magn af hálfu vöruútflytjenda, og svarar Eimskipafélagið þá slíkri beiðni einnig skriflega, ef um er beðið sérstaklega.

Það er venja, að farmsendandi láti í té skriflegt yfirlit, þegar um flutning á frystum vörum er að ræða, t. d. hvar taka skuli vöruna til útflutnings og á hvaða höfn og magn á hverjum stað og hvernig varan er merkt. Hvað viðvíkur t. d. flutningi á frystum fiskafurðum, þá er venjulega búið að ræða áður við farmsendanda um heildarmagn, sem fara á í hvert skip, og þegar svo skriflegt yfirlit kemur frá farmsendara, sem er í samræmi við fyrri umræðu um útflutningsmagnið, þá er hægt að reikna með því, að það, sem stendur á listanum, jafngildi loforði í flestum tilfellum um að flytja vörunar, sem á listanum eru tilgreindar, nema samkomulag verði um einhverja tilfærslu“.

Þegar gætt er þessara nýju gagna og að öðru leyti með skirskotun til forsendna héraðsdóms, þykir mega staðfesta þau úrslit hans, að áfrýjandi beri fébótaábyrgð á tjóni því, sem stefndi varð fyrir vegna þess, að áfrýjandi tók eigi til flutnings það magn af fiskimjöli, sem um er fjallað í málinu, en fjárhæð tjónsins hefur ekki sætt andmælum af hendi áfrýjanda.

Að því er varðar farmgjaldskröfu áfrýjanda, þá átti stefndi rétt á að skuldajafna bótakröfu sinni við þá kröfu, en skaðabótakrafan nam meiru fé í íslenskum krónum. Kemur því ekki til álita hækkun farmgjaldakröfunnar vegna síðari gengisbreytinga. Með þessari athugasemd ber að staðfesta að niðurstöðu til héraðsdóminn, að því er þennan þátt málsins varðar.

Eftir þessum málalokum ber að dæma áfrýjanda til að

greiða stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, er þykir hæfilega ákveðinn kr. 12.000.00.

Dómsorð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, Hafskip h/f, greiði stefnda, G. Albertssyni, kr. 12.000.00 í málskostnað fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur sjó- og verzlunardóms Reykjavíkur 7. marz 1969.

Mál þetta, sem tekið var til dóms í dag, hefur Hafskip h/f hér í borg höfðað fyrir sjó- og verzlunardómi Reykjavíkur með stefnu, birtri 2. apríl 1968, gegn Guðmundi Albertssyni, Miðtúni 4 hér í borg, f. h. fyrirtækisins G. Albertssonar hér í borg til greiðslu skuldar að fjárhæð kr. 153.975.00 með 9% ársvöxtum frá 18. janúar 1968 til greiðsludags auk málskostnaðar.

Með framhaldsstefnu, birtri 13. nóvember 1968, hefur stefnandi hækkað kröfur sínar um kr. 81.375.79, eða í kr. 235.350.79. Eru dómkröfur stefnanda þær nú, að gagnstefnanda verði gert að greiða síðastgreinda fjárhæð með 9% ársvöxtum af kr. 153.975.00 frá 18. janúar 1968 til 13. nóvember 1968, en af kr. 253.350.79 frá þeim degi til greiðsludags auk málskostnaðar.

Með gagnstefnu, birtri 14. maí 1968, hefur firmað G. Albertsson höfðað gagnsök í málinu. Í gagnsökinni gerir gagnstefnandi, G. Albertsson, þær dómkröfur, að aðalstefnanda verði dæmt að greiða honum kr. 60.816.30 með 1% dráttarvöxtum fyrir hvern mánuð eða brot úr mánuði frá 18. janúar 1968 til greiðsludags auk málskostnaðar.

Aðalstefnandi hefur gert þær dómkröfur í gagnsökinni, að hann verði sýknaður af öllum kröfum gagnstefnanda. Jafnframt krefst hann málskostnaðar úr hendi gagnstefnanda í gagnsökinni.

Aðalstefnandi, Hafskip h/f, hefur í frumstefnu skýrt svo frá, að hin umstefnda krafa sé flutningsgjald fyrir fiskimjöl, sem Hafskip h/f hafi flutt fyrir gagnstefnanda, G. Albertsson, svo sem hér segir:

„A. Með „Langá“ til Kaupmannahafnar 18. 1. 1968 skv.	
farmskrá nr.	5,400 sk. = 20.000 kg.
	6,800 — = 40.000 —

7,400 sk. = 20,000 kg.

1,811 — = 40,550 —

Með sama skipi til Gautaborgar:

skv. farmskrá nr 2.541 sk. = 27,050 kg.

eða alls 2,400 sk. = 147.600 kg.

og auk þess með „Selá“ 18. jan. til Bretlands:

3,600 sk. = 180.000 kg.

Farmgjald skv. farmgjaldaskrá félagsins fyrir vörurnar með

„Langá“ hafi numið kr. 114.429,00

og með „Selá“ — 139.546,00

eða alls kr. 253.975.00“.

Af þessari fjárhæð hafi gagnstefnandi einungis greitt kr. 1.000.000.00 og séu því enn ógreiddar kr. 153.975.00.

Af hálfu aðalstefnanda, Hafskips h/f, er skýrt svo frá, að hinn 27. desember 1967 hafi gagnstefnandi, G. Albertsson, afhent aðalstefnanda skrá um lestun vara, svonefndan hleðslulista, með ósk um, að aðalstefnandi tæki þar greindar vörur, síldarmjöl, til flutnings. Af hálfu aðalstefnanda hafi Pétur Einarsson fulltrúi haft með mál þetta að gera. Hafi Pétur veitt hleðslulistanum viðtöku, en jafnframt tekið fram við Hörð G. Albertsson (Hörð Albert Guðmundsson), sem listann afhenti, að reynt yrði að taka það af vörum þessum, sem hægt væri, en þá þegar væri búið að ráðstafa mjög miklu af flutningsgetu skipsins. Frekari rannsókn hafi leitt í ljós, að ekki var unnt að verða við óskum gagnstefnanda, og hafi skrifstofu gagnstefnanda verið tilkynnt um það hinn 10. janúar 1968. Vegna þrábeiðni gagnstefnanda hafi þó verið ákveðið daginn eftir að taka 147.6 tonn af mjölinu, en það hafi því aðeins verið unnt, að vörur fyrir aðra viðskiptavinum voru skildar eftir. Sá háttur sé almennt á hafður um greiðslu farmgjalds á vörum til útlanda, að farmgjaldið sé greitt við afhendingu frumrits farmskírteinis, enda sé farmgjaldið gjaldfallið fyrirfram og ekki endurkræft, þótt skip farist í sjóferð. Þrátt fyrir þetta hafi fulltrúa gagnstefnanda hinn 20. janúar 1968 verið afhent frumrit farmskírteina yfir vörur þær, sem teknar höfðu verið til flutnings, enda hafi hann lofað, að farmgjaldið allt yrði greitt næstu daga. Bið hafi þó orðið á efnd þess loforðs og hinn 25. janúar hafi gagnstefnandi greitt kr. 100.000.00, en mismuninn hafi gagnstefnandi ekki fengist til að greiða þrátt fyrir ítrekuð tilmæli.

Varðandi framhaldssökina hefur aðalstefnandi skýrt svo frá, að farmgjald fyrir mjöl það, sem aðalstefnandi flutti fyrir gagnstefnanda, hafi verið tilgreint í bandarískum dollurum, 13.45 dollarar fyrir hver 1.000 kíló. Samtals hafi aðalstefnandi flutt 327.600 kíló fyrir gagnstefnanda. Sé síðastgreind tala margfölduð með flutningsgjaldinu 13.45, þá komi út bandarískir dollarar 4.406.22. Þegar vörurnar voru fluttar, hafi gengi íslenzku krónunnar gagnvart bandarískum dollar verið kr. 57.64 og hafi heildarfarmgjaldið umreiknað á því gengi numið kr. 253.975.00. Hinn 11. nóvember 1968 hafi Seðlabanki Íslands ákveðið nýtt gengi íslenzku krónunnar gagnvart bandarískum dollar, þannig að hver bandarískur dollar kosti nú kr. 88.10 og hafi því hækkað sem nemi 52.85% miðað við gengi það, sem reikningar aðalstefnanda gáfu upp. Telur aðalstefnandi, að með því að farmgjaldið hafi verið tilgreint í bandarískum dollurum, eigi hann rétt á að fá sér tildæmt jafnvirði farmgjaldsins í þeim gjaldeyri á skráðu gengi hans á greiðsludegi og beri því að hækka þann hluta farmgjaldsins, sem ógreiddur sé, í samræmi við hið breytta gengi og beri því að taka hækkunarkröfuna, kr. 81.375.79, til greina.

Í gagnstefnunni hefur gagnstefnandi m. a. skýrt svo frá mála-vöxtum, að þann 19. desember 1967 hafi annar af forstjórum firmans G. Albertssonar, Hörður G. Albertsson, óformlega samið um það við Pétur Einarsson, fulltrúa aðalstefnanda, að fluttur yrði með skipi aðalstefnanda, m/s Langá, farmur af síldarmjöli 5.—9. janúar 1968 að magni 300 til 500 tonn. Þetta samkomulag hafi verið staðfest milli sömu manna í símtali 21. desember og þá endanlega ákveðið, að lágmarksmagn farms yrði 380 tonn. Í samræmi við samkomulag þetta hafi af hálfu gagnstefnanda verið saminn hleðslulisti með fyrirmælum um feringar- og losunarhafnir farms og magns í hverri höfn. Lestunarfyrirmæli þessi hafi nefndur Pétur Einarsson sótt á skrifstofu gagnstefnanda 27. desember. Skrifleg staðfesting hafi engin verið gerð á þessu samkomulagi. Það hafi heldur ekki verið gerður fyrirvari um það af hálfu aðalstefnanda, hvorki þá né endranær, að eigi kynni að reynast mögulegt að efna flutningsloforðið. Það hafi samt farið svo, að aðalstefnandi hugðist alveg virða að vettugi áðurgreint samkomulag við gagnstefnanda um greindan farmflutning með m/s Langá. En vegna árvekni og festu af hálfu gagnstefnanda hafi hluta umsamins magns verið komið í skipið, eða 147.5 tonnum í stað 380 tonna. Vegna þessara stórkostlegu vanefnda af hálfu aðalstefnanda hafi gagnstefnandi orðið að sæta

því að kaupa erlendis mjöl hærra verði til þess að geta efnt rétt skuldbindingar sínar við sína erlendu kaupunauta. Hafi beint fjártjón hans af þessu leiðandi numið í íslenskum krónum 224.843.30. Farmgjalddsskuld við aðalstefnanda hafi numið kr. 264.027.00. Upp í þá kröfu hafi gagnstefnandi greitt, áður en til málsröfðunar kom, kr. 100.000.00. Mismunurinn sé kr. 164.027.00. En mismunurinn á þeirri fjárhæð og tjóni gagnstefnanda vegna greindra vanefnda aðalstefnanda (kr. $224.843.30 - 164.027.00$) nemi kr. 60.816.30, sem sé stefnufjárhæðin í gagnsökinni. Þar sem upphæð þessi gangi af við skuldajöfnuð í aðalsök, sé gagnstefnanda nauðsynlegt að höfða gagnsökina til þess að fá dóm fyrir henni.

Í málinu liggur frammi skýrsla Harðar G. Albertssonar, annars af forráðamönnum gagnstefnanda. Í skýrslu þessari segir m. a.: „Þegar við í síðastliðnum nóvember/desember 1967 hófum á ný að bóka flutning með Hafskipi h.f., hafi liðið allangur tími frá því, að við síðast áttum viðskipti við það skipafélag. Ástæðan fyrir því, að við höfðum ekki lagzt eftir viðskiptum við Hafskip h.f., var einfaldlega sú, að við höfðum orðið að reyna það, að ekki var nægilega tryggt að okkar áliti, að það, sem við töldum fastar bókanir, væri að öllum jafnaði efnt af þeirra hálfu. Svo var komið, að við gjörðum ekki bókanir öðruvísi en skriflega. En síðastliðið sumar eða haust réðst til Hafskips h.f. hr. Pétur Einarsson, sem áður hafði starfað hjá Sambandi íslenskra samvinnufélaga í Reykjavík. Undirritaður hafði um margra ára bil átt viðskipti við Pétur í starfi hans hjá Sambandinu, og voru þau viðskipti slík, að undirritaður treysti orðum Péturs jafn vel og eigin orðum.

Það var hinn 19. desember, sem undirritaður bókaði munnlega hjá Pétri Einarssyni fyrir hönd Hafskips h.f. provisional bókun með M.s. „Lang“ 5.—9. janúar. Bráðabirgðabókun sú hljóðaði upp á 300/500T., samanber dagbók undirritaðs. Þann 21. desember staðfesti undirritaður við Pétur Einarsson í síma bókun þessa sem fasta bókun á min. 380T. af mjöli í M.s. „Langá“. Pétur sagðist ekki geta staðfest meira magn en 380T., en lofaði að til viðbótar yrði tekið eftir því sem mögulegt væri önnur 265T., samanber lestunarlista. Lestunarhafnir þær, sem sérstaklega voru tilnefndar af okkur og samþykktar af Pétri Einarssyni fyrir hönd Hafskips, voru Keflavík og Akureyri, sbr. lestunarlista. Siglufjörð var lofað að taka, ef mögulegt yrði, þegar að lestun kæmi. Þar sem skipið átti að koma á Ísafjörð hvort sem

var, var um það samkomulag, að þar yrði einnig lestað fyrir okkur. Að öðru leyti vísast hér til lestunarfyrirmæla.

Sökum jólaanna var ekki rituð sérstök staðfesting á flutningnum þá þegar. Yfir jóladagana var endanlega ákveðið, að undirritaður færi til útlanda þann 28. desember. Lestunarlistinn var gerður hinn 27. desember, og samkvæmt beiðni undirritaðs kom hr. Pétur Einarsson hingað á skrifstofuna til okkar og sótti lestunarlistann fyrir M.s. „Langá“. Ástæðan fyrir því, að eigi var þá um leið gerð skriflega staðfesting um flutninginn, er einfaldlega sú, sem nefnd er hér á undan: Að undirritaður var mjög tímabundinn og taldi sig þekkja Pétur Einarsson nægilega vel til þess að treysta því, að um þennan samning færi eins og alla aðra samninga, sem við (hann og ég) höfðum áður haft með að gjöra. Lestunarlistinn var því frá sjónarmiði undirritaðs nauðsynlegur í sambandi við lestun skipsins, en sjálf bréflega staðfestingin ekki af ofangreindum ástæðum.

Það kom því eins og þruma úr heiðskíru lofti, þegar undirrituðum, sem þá var staddur í London, var tilkynnt af skrifstofu okkar, að Hafskip h.f. hefði svikizt um að lesta í Keflavík, að skipið væri komið á Ísafjörð og neitaði að lesta nokkurn skapaðan hlut fyrir okkur þrátt fyrir það samkomulag, sem gert hafði verið. Undirritaður sendi af þessu tilefni frá London telex sendiboð beint á telex til Hafskips. Í telexi þessu var höfðað til samkomulags þess, sem gert hafði verið og skipafélaginu bent á það, að þeir kynnu að verða ábyrgir fyrir vanefndir. Síðar þennan dag tilkynnti skrifstofa okkar mér, að Hafskip hefði nú lýst yfir, að þeir mundu lesta fyrir okkur á Ísafirði. Jafnframt, að þeir lofuðu að standa við lestun á Akureyri, ef mögulegt yrði. Niðurstaðan varð sú, að „Langá“ lestaði ekki nema 147,550 kg. fyrir okkur af þeim mín. 380T., sem samið hafði verið um.

Kaupendur okkar höfðu veitt okkur frest á afskipun frá desembermánuði gegn því, að við tilnefndum ákveðið skip til flutnings á vörunni í janúarmánuði. Þetta höfðum við gjört og tilnefnt M.s. „Langá“ í fullu samræmi við samning okkar við Hafskip h.f. Þegar „Langá“ sveik samninga við okkur, lentu kaupendur okkar (neytendur) í þeim vanda að sitja uppi án þess að hafa mjöl í myllur sínar. Þeim var því nauðugur einn kostur að kaupa mjöl annars staðar. Samkvæmt venju í mjölviðskiptum keyptu þeir fyrir reikning þess, sem vanefndi. Í okkar tilviki vorum við samningsaðilar, en með tilliti til samnings okkar við skipafélagið

Hafskip h.f. þá neyddumst við að sjálfsögðu til að yfirfæra þá ábyrgð á Hafskip h.f., sem sökina átti“.

Hér fyrir dómi 18. október 1968 hefur Hörður G. Albertsson lýst skýrslu þessa rétta og jafnframt staðhæft, að Pétur Einarsson hafi f. h. Hafs skips h/f lofað að flytja umrædd 380 tonn af síldarmjöli og í viðbót allt að 265 tonnum, ef unnt yrði. Hann kveðst aldrei hafa lofað að greiða meira en kr. 100.000.00, fyrr en séð væri, hverjar skaðabótakröfur yrðu gerðar á hendur firmanu G. Albertssyni af hendi mjölkaupenda. Aðspurður um það, hvað hann eða aðrir fyrirsvarsmenn gagnstefnanda hafi gert til þess að reyna að koma mjölinu á ákvörðunarstað, eftir að ljóst var, að m/s Langá gat ekki tekið það, skýrði hann svo frá: „Það var gerð tilraun til þess að fá m.s. Freyfaxa til þess að taka þetta samkvæmt ábendingum frá Hafskipi h.f., en þeir gátu ekki sinnt því. Freyfaxi var eina skipið, sem kom til greina að taka vörurnar. Gerð var þó tilraun hjá öðrum skipafélögum, en án árangurs. Það var einnig reynt að fá erlend leiguskip, en engin erlend flutningaskip voru fáanleg innan tilskilis tíma“. Aðspurður um það, hvort hann telji, að Pétri Einarssyni hafi verið eða mátt vera ljóst, hve afdrifaríkar afleiðingar það kynni að hafa fyrir gagnstefnanda, ef gagnstefnandi gæti ekki komið vörunum með m/s Langá í umræddri ferð, svaraði hann þannig: „Pétri var ljóst, þegar ég talaði við hann, að þetta var desember-afskipun, sem ég hafði fengið framlengt gegn því að tilnefna ákveðið skip til afskipunar innan ákveðins tíma. Ég vil jafnframt benda á, að Pétur Einarsson hafði áður sem starfsmaður S. Í. S. unnið við sams konar starf og ég sjálfur var að annast í þessu tilfelli. Mátti honum því sem reyndum manni á þessu sviði almennt vera ljóst, hvaða afleiðingar slíkar vanefndir kynnu að hafa í för með sér“.

Í málinu liggur frammi yfirlýsing Péturs Einarssonar, dags. 28. febrúar 1968, en þar segir m. a.: „Að gefnu tilefni lýsi ég því hér með yfir, að um endanlega bókun á mjöli fyrir G. Albertsson með m.s. „Langá“ fyrri hluta janúarmánaðar til Norðurlanda var ekki að ræða, heldur einungis lofað að athuga, hvað hægt væri að taka“.

Einnig liggur frammi yfirlýsing, dagsett 28. marz 1968, frá Pétri Einarssyni, og segir þar svo:

„1. Undirritaður móttók hjálagðan lista af hr. Herði Albertssyni 27. 12. 1967 og tók þá fram við hann, að reynt yrði að taka

það, sem hægt væri, en mjög mikið væri þá þegar bókað í skipið.

2. 10. 1. 1968 var skrifstofu G. Albertssonar tilkynnt, að ekki væri hægt að eiga við þessa flutninga.

3. 11. 1. 1968 var ákveðið að taka af G. Albertssyni kg. 147.600 af mjöli til Kaupmannahafnar og Gautaborgar, og þurfti þá að skilja eftir vörur fyrir aðra útflytjendur.

4. 20. 1. 1968 var Herði G. Albertssyni afhent frumfarmbréf án greiðslu á flutningsgjaldi með loforði um greiðslu næstu daga“.

Í skýrslu Péturs Einarssonar, dagsettri 22. maí 1968, segir m. a.:

„1. Það er rangt að ég hafi 21. des. í samtali við Hörð Guðmundsson lofað eða ábyrgzt f. h. Hafskips að taka 380 tonn af nefndum farmi. Það gerði ég aldrei.

2. Það er rangt, að ég hafi lofað að taka 265 tonn til viðbótar, ef þess yrði nokkur kostur. Ég lofaði aldrei neinu ákveðnu magni, heldur aðeins að athuga, hvað hægt væri að taka, og taka það, sem hægt væri án þess að tilgreina nokkuð magn.

3. Ég mótmæli því, að móttaka mín á hleðslulista á skrifstofu G. Albertssonar 27. des. hafi á nokkurn hátt mátt skilja sem staðfestingu af minni hálfu um, að allt magn, sem þar var skráð, yrði tekið. Þessi listi hafði einungis að geyma óskir Harðar Albertssonar, og ég var ráðinn í að uppfylla þær að svo miklu leyti sem unnt væri og sagði Herði það. Hörður hafði enga réttmæta ástæðu til að ætla eftir það viðtal, að allt magnið yrði tekið, enda vissi Hörður af fyrri viðtölum, að lítið rúm var til ráðstöfunar í skipinu, og með öllu óljóst, hve mikið yrði hægt að taka.

4. Það er rangt, að ég í samtali við Þórð Kjartansson 9. janúar hafi ég talið, að lestun í Keflavík myndi geta tafizt 11. janúar, enda kom skipið ekki til Keflavíkur í þeirri ferð.

5. Það er rétt, að ég sagði Þórði Kjartanssyni í síma að morgni 11. janúar, að athugun hefði leitt í ljós, að ekkert mjöl væri unnt að taka í þessari ferð skipsins vegna annarra skuldbindinga. Hins vegar taldi ég þar ekki um neinar vanefndir að ræða, þar sem engu hafði verið lofað í þeim efnum.

6. Þegar í ljós kom, hversu áriðandi Hörður Albertsson taldi það vera fyrir fyrirtæki sitt, að umrætt mjöl fengist flutt, náði ég samkomulagi við aðila, sem áttu lofað pláss í skipinu, að fresta flutningi á afurðum þeirra þar til síðar, svo unnt væri að taka nokkuð magn fyrir G. Albertsson. Þetta var ekki gert

vegna skyldu við G. Albertsson, heldur einungis til þess að reyna að leysa vanda, sem hann virtist vera kominn í.

7. Hörður Albertsson leitaði ekki míns samþykkis, áður en hann gerði sölusamning um nefnt mjöl, og tel ég þá sölusamninga mér og Hafskipi h.f. algerlega óviðkomandi.

8. Ég hefi aldrei lofað neinu í þessu sambandi öðru en því að reyna að gera það, sem hægt væri, og það er víðs fjarri, að ég hafi nokkurn tíma lofað, að allt skyldi gert, sem Hörður Albertsson óskaði í þessum efnum.

9. Ég tel, að Hafskip h.f. hafi gert meira en því bar með því að fá aðra aðila til að gefa eftir pláss, svo unnt yrði að bjarga málefnum G. Albertssonar að einhverju leyti, en í því fólst alls engin viðurkenning á neinni skyldu Hafskips h.f. til flutnings á vöru þessari“.

Pétur Einarsson kom fyrst hér fyrir dóm þann 18. október 1968. Skýrði hann þá svo frá, að það hafi verið endanlega ákveðið 3. janúar 1968, hvaða vörur skyldu sendar með m/s Langá í umræddri ferð. Aðspurður, hvers vegna svo seint hafi verið tekin ákvörðun um þetta, sagði hann, að það hafi verið vegna þess, að skipið hafi einungis átt að fara til Helsingborgar, Gautaborgar og Kaupmannahafnar, og þeir hafi ekki haft tíma til þess að láta skipið fara á aðrar hafnir. Ákvörðun um það að láta skipið aðeins fara til þessara borga hafi einnig verið tekin sama dag. Ákvarðanir um þetta hafi verið teknar sameiginlega af honum og forstjóranum, Sigurði Njálssyni. Hann var spurður að því, hvers vegna hann hafi verið að gefa gagnstefnanda ádrátt um að flytja hluta af vörunum, þegar hann tók við hleðslulistanum þann 27. desember, en tilkynnt gagnstefnanda svo skömmu síðar, að gagnstefnandi fengi engan flutning fluttan með skipinu. Svaraði hann því svo, að það hafi verið vegna þess, að hann hafi lofað Herði að reyna að taka hluta af þessum 380 tonnum og láta vita síðar. Hann kvaðst sjá um bókanir á vöruflutningum, en hann þurfi að fá endanlega staðfestingu á þeim hjá framkvæmdastjóranum, Sigurði Njálssyni. Venjan sé sú, að hann taki við bókunum og leggi þær síðan fyrir Sigurð Njálsson og eftir að Sigurður Njálsson hafi samþykkt bókanirnar, staðfesti hann (Pétur Einarsson) þær til viðkomandi aðilja. Staðfesting fari yfirleitt fram í símtölum. Skriflegar staðfestingar séu aðeins í á að gizka 5% tilfellum. Aðspurður, hvers vegna hann hafi ekki látið skrifstofu gagnstefnanda strax vita þann 3. janúar, þegar ákveðið var, hvert skipið skyldi sigla, sagði hann, að það

hafi hann ekki gert, vegna þess að hann hafi verið að athuga við S. Í. S., hvort möguleikar væru á að skilja eftir vissat magn af gærum til þess að geta tekið hluta af þessum 380 tonnum. Afhleðslulistann frá gagnstefnanda kveðst hann hafa sýnt Sigurði Njálssyni þann 28. desember. Hann segir, að fullbókað hafi verið í skipið Langá í umrædda ferð síðustu dagana í desember. Hann var spurður að því, hvort honum hafi verið ljóst, að gagnstefnandi kynni að verða fyrir tjóni vegna skaðabóta á hendur fyrir-tækinu, ef vörurnar færu ekki með þessu skipi. Sagði hann, að honum hafi ekki verið um það kunnugt. Honum hafi heldur ekki verið kunnugt um, að um var að ræða desemberafskipun, sem hafði verið framlengd gegn því, að tilnefnt væri ákveðið skip til afskipunar innan ákveðins tíma. Yfirleitt sé tekið fram í sölu-samningum um mjöl, að afgreiðsla skuli fara fram í ákveðnum mánuðum, en honum hafi ekki verið kunnugt um, hvort umrætt mjöl hafi verið desemberafskipun aðeins eða desember-janúar-afskipun. Hins vegar segir hann, að honum hafi vissulega verið ljóst, að það skipti kaupendur eða gat skipt kaupendur miklu máli að fá mjölið afgreitt á réttum tíma. Þá skýrði Pétur svo frá, að Hörður hafi átt símtal við sig og óskað eftir að fá frumrit farmskírteinanna yfir mjölið, sem sent var með m/s Langá. Kvaðst Pétur þá hafa spurt, hvernig færi með greiðslu farm-gjaldsins. Hafi Hörður þá svarað því til, að hann (Pétur) skyldi koma á skrifstofu gagnstefnanda eftir næstu helgi. Kveðst Pétur í framhaldi af þessu hafa sent Herði farmskírteinin, til þess að hann gæti innheimt andvirði vörunnar.

Í réttarhaldinu 18. október 1968 voru þeir Hörður og Pétur samprófaðir. Skýrði Pétur þá svo frá, að venjulega fylgi ekki hleðslulistar vörusendingum, en í þeim undantekningartilfellum, sem slíkir listar séu afhentir, þá sé það venjulega ekki gert, fyrr en um leið og skipin fara að lesta. Pétri er jafnframt bent á, að í hleðslulistanum, sem hann sótti til Harðar, standi: „Total ákveðið 380T“. Var hann beðinn um að gefa skýringu á því, hvers vegna hann hefði tekið á móti skjalinu með þessu ákvæði. Sagði hann, að þetta magn hefði verið ákveðið af G. Albertssyni, en hann (Pétur) hafi lofað að reyna að taka hluta af þessu magni. Hörður skýrði hins vegar svo frá, að hleðslulisti sé aldrei afhentur frá gagnstefnanda, fyrr en flutningssamningur (bókun) hafi verið gerður. Þá afhenti firmað G. Albertsson ávallt hleðslu-lista í góðan tíma, áður en útskipun færi fram.

Í réttarhaldi 13. nóvember 1968 gaf Hörður aftur skýrslu. Hefur

hann skýrt þar svo frá, að fyrirtækið G. Albertsson sendi ávallt staðfestingu á flutningsbókun til flutningsfyrirtækja, eftir að bókun hefur farið fram munnlega, venjulega í síma. Í þessu sambandi var hann spurður að því, hvers vegna hann hafi ekki látið Pétur Einarsson staðfesta bókunina á hleðslulistann eða afritið af honum, þegar Pétur kom að ná í listann. Svaraði Hörður þessu þannig: „Það var einfaldlega vegna þess, að það er ekki vani að kvittað sé á lestunarlistann“. Þá skýrði hann svo frá, að búið hafi verið að reyna til þrautar að fá farskip til að taka umrætt mjöl í desembermánuði, bæði með íslenskum og erlendum skipum, en pláss hafi ekki fengizt. Þess vegna hafi kaupendur mjölsins verið beðnir að veita afskipunarrest, sem þeir hafi gert með því skilyrði, að tilgreint yrði skip til flutninganna innan tiltekins tíma í janúarmánuði. Hann kveðst hafa tekið ákvörðunina um að fara til útlanda með eins eða tveggja daga fyrirvara og kveðst hafa talið sig hafa gengið tryggilega frá flutningssamningnum.

Pétur Einarsson kom aftur fyrir dóm 17. desember 1968. Var hann þá spurður að því, á hvern hátt hann hafi skráð niður bókanir á farmi í m/s Langá í umræddri ferð. Lagði hann jafnframt fram sem dómsskjal nr. 59 bókunarlista, svohljóðandi:

„Hafskip h.f.		Bókunarlisti M.s. „Langá“			
Sendendur	Frá	Til	Tonn	Vörur	CBF
	Samkv.	Gdynia		Saltaðar	
Samb. ísl. samv.fél.	hjálf. lista		260	gærur	26,000
do.	do.	Helsing-		do.	25,500
Síldarútvegsnefnd	ýmsar	borg		Söltuð	
	hafnir	Kaupmh.	688	síld	34,400
Bernhard Petersen	Norðfirði	Gautab.	41	Fiskimj.	2,665
do.	Flateyri	do.	75	do.	4,875
do.	Norðfirði	do.	1	bifreið	

92,440“.

Skýrði hann svo frá, að hann hafi skráð bókanir á sams konar eyðublað og dómsskjal nr. 59. Dómsskjal nr. 59 sé hins vegar vélritað eftir upphaflega bókunarlistanum, sem mætti kveðst hafa skráð eigin hendi, en hann tekur fram, að upphaflega bókunarlistanum hafi verið hent, um leið og búið var að vélrita dskj. nr. 59. Segir hann, að dómsskjal nr. 59 sé vélritað 3. janúar 1968. Hann kveðst hafa skráð niður bókanir fyrir S. Í. S. í byrjun

desember samkvæmt símtali við Skúla Ólafsson, starfsmann S. Í. S., og hafi þá verið bókað magnið, sem tilgreint er í tveim fyrstu línunum á dskj. nr. 59. Hann segir, að Bernhard Petersen hafi einnig gert pöntun sína í byrjun desember. Bókanir um farm fyrir Síldarútvegsnefnd hafi farið fram á milli 15. og 20. desember. Friðrik Guðjónsson útgerðarmaður hafi pantað flutning fyrir ca. 2.300 tonn fyrir Síldarútvegsnefnd á að gizka 15. eða 16. desember. Umboðsmaður Hafskips h/f í Kaupmannahöfn hafi hins vegar pantað flutning fyrir ca. 2.000 tonn á vegum Síldarútvegsnefndar. Hafi sú pöntun eða bókun farið fram í símtali, sem Henning Andersen, starfsmaður Bendix og Co. í Kaupmannahöfn, átti við Sigurðs Njálsson 20. desember. Segir Pétur, að Sigurður hafi látið hann vita strax sama daginn um þá bókun.

Samkvæmt því, sem fram er komið í málinu, er flutningsgeta m/s Laxár um 1.500 tonn. Þegar lagður er saman tonnafjöldinn á dskj. nr. 59, þá kemur úr 1.310 tonn. Meir en helmingur þess farms, eða 688 tonn, var síld í tunnum. Síld í tunnum tekur mikið rými.

Aðspurður um þetta segir Pétur Einarsson, að samkvæmt listanum, dómsskjal nr. 59, hafi verið búið að bóka að fullu í m/s Langá þann 20. desember. Var Pétur af þessu tilefni spurður að því, hvernig komið hafi getað til greina flutningur fyrir gagnstefnanda í umræddri ferð m/s Langár, eftir að búið var að ráðstafa öllu farrými skipsins. Þessu svaraði Pétur þannig: „Eftir að Hörður Albertsson talaði við mig 19. des., að því er mig minnir, tala ég strax við Skúla Ólafsson hjá S. Í. S. og ræddi við hann um möguleika á að fresta hluta af afskipun á gærunum til Helsingborgar til þess að geta tekið hluta af mjölinu, sem Hörður var búinn að biðja mig um að reyna að taka. Skúli hafi hins vegar ekki viljað samþykkja það að svo stöddu, en Skúli hafi þó látið til leiðast, þegar knúið var á hann, eftir að Hörður sendi telexskeyti frá London“. Einnig var bókað eftir Pétri: „Ég sagði Herði, og ég mundi reyna að taka hluta af þessum 380 tonnum eða eins mikið og mögulegt væri, en nefndi ekki við hann, að ég væri að vinna að því við Skúla Ólafsson hjá S. Í. S. að fá eftirgefið hluta af magninu á gærunum til Helsingborgar“. Þá tók hann fram, að Gdynia sé alltaf áætlunarhöfn m/s Langár og hafi einnig svo verið í þessari ferð skipsins. Skýrsla Þórðar Kjartanssonar, dskj. nr. 22, sem síðar verður rakin, var lesin upp fyrir Pétri. Tók hann fram í því sambandi, að hann kann-

aðist ekki við að hafa talað um Keflavík við Þórð sem fyrstu hleðsluhöfn skipsins, heldur hafi verið rætt um, hvenær búið væri að afferma skipið í Reykjavíkurhöfn. Voru Pétur og Þórður samprófaðir um skýrslu Þórðar. Kvaðst Pétur ekkert annað hafa að athuga við skýrslu Þórðar en ofanritað.

Í málinu liggur frammi ódagsett skýrsla Þórðar Guðjóns Kjartanssonar, skrifstofumanns hjá gagnstefnanda, svohljóðandi:

„Þann 28. desember 1967 fer Hörður Albertsson til útlanda. Meðal fyrimæla, sem hann gaf mér, var að sjá um lestun skv. bókun í m.s. Langá. Lestunarlisti fyrir skipið var tilbúinn, sótti Pétur frumrit hans hingað á skrifstofuna, áður en Hörður fór. Á lestunarlistanum stóð, að ákveðið ætti að fara í skipið 380T., en óákveðið með 265T. Áætlaður lestunartími var 5.—10. janúar 1968.

Þann 4.—5. janúar hringdi ég til Péturs fyrst. Þá sagði hann, að 200T., sem samkvæmt lestunarlista ættu að fara til NORÐ-KJÖPING frá NORÐFIRÐI, gæti hann ekki tekið, um að annað væri ekki í lagi, minntist hann ekki á. Þá hefði skipið tafizt, en myndi verða komið eftir næstu helgi og tilbúið til lestunar í síðasta lagi miðvikudaginn þann 10. janúar.

Þriðjudaginn 9. janúar tala ég við Pétur. Þá hafði uppskipun tafizt vegna veðurs (rigningar) og áætlað að Péturs sögn, að skipið mundi verða tilbúið til lestunar í Keflavík á fimmtudag, ef veður leyfði losun. Á miðvikudag 10. janúar hef ég samband við Pétur aftur til að fá e.t.a. Langár í Keflavík, svo ég geti látið eigendur vörunnar vita, hvenær þeir ættu að vera tilbúnir. Pétur sagðist mundu láta mig vita, strax og hann vissi endanlega um losunina, en sagði jafnframt, að yrði skipið ekki búið þá um kvöldið, þá myndi það klára strax á fimmtudagsmorgun, og sagði ég honum, að ég myndi láta framleiðendur í Keflavík og Njarðvík vita. Með þetta hringdi ég til Hr. Gunnars Ólafssonar, forstjóra Fiskiðjunnar s.f., einnig til Hr. Huxleys Ólafssonar, forstjóra Fiskimjölsverksmiðjunnar h.f., Njarðvík, og Árna Guðmundssonar, verkstjóra Fiskiðjunnar s.f., og sagði þeim það, sem okkur Péttri hafði farið á milli, og ég myndi láta þá vita, þegar ég hefði nákvæman áætlaðan komutíma Langár til Keflavíkur til lestunar.

Eftir þetta, frá hádegi á miðvikudag þar til ég náði í hann á fimmtudagsmorgun, talaði Pétur ekki við mig og var aldrei við, þegar ég hringdi.

Á fimmtudagsmorgun 11. janúar, kl. rúmlega 9:00, hringdi ég

til Hafskips, en Pétur var þá ekki við. En mér var sagt, að Langá hefði klárað að losa á miðvikudagskvöld og væri á leið til Ísafjarðar. Þegar ég svo næ í Pétur í síma milli kl. 10—11 þá um morguninn, segir hann mér, að Langá geti ekkert mjöl tekið fyrir okkur. Um ástæðuna svaraði hann því til, að hr. Sigurður Njálsson, forstjóri Hafskips, hefði verið búinn að bóka á skipið um áramótin.

Pétur baðst afsökunar á að hafa ekki látið okkur vita fyrr og benti á, að ef til vill gæti m.s. „Freyfaxi“ tekið þetta fyrir okkur.

Guðmundur Albertsson hringdi í hr. Sigurð Njálsson og bað um skýringar, þar sem við höfðum fast ákveðið í skipið 380T. og loforð fyrir 265T., sem aldrei hafði verið neitað að taka, fyrr en öllu var neitað. Sigurður sagðist ekkert með bókanir hafa að gera og vísaði í Pétur Einarsson sem sinn mann um þau mál.

Þá þegar hafði ég samband við Hörð, sem var staddur í London. Hann sagðist þá mundu hafa samband við Hafskip. Um kl. 3:00 (15,00) höfðum við samband við Pétur aftur, og þá sagðist hann mundu geta tekið mjölið, sem samkvæmt lestunarlista ætti að fara frá Ísafirði, og ætlaði að reyna að koma um borð mjölinu frá Siglufirði og Akureyri.

Allan þann tíma, frá því ég tala við Pétur fyrst þann 4.—5. janúar og þar til skipið fer áleiðis til Ísafjarðar — og ég talaði við hann næstum á hverjum degi — var ávallt rætt um lestunina sem eðlilega og sjálfstæða í samræmi við greindan lestunarlista, að undanteknum umræddum 200T. til Norrköping“.

Hér fyrir dómi hefur Þórður Guðjón lýst ofangreinda skýrslu rétta. Jafnframt hefur vitnið skýrt svo frá, að samkvæmt sölu-samningi hafi verið gert ráð fyrir 125 tonnum af mjöli til útflutnings frá Akureyri, en síðar hafi komið í ljós, að það magn hafi ekki verið fyrir hendi. Minnir vitnið, að aðeins hafi verið um 90—95 tonn tilbúin til afgreiðslu. Vitnið kveðst ekki geta sagt um, hvaða verð fékkst fyrir mjölið, sem ekki fór með Langá, en um ræðir í málinu. Vitnið veit ekki, hvað varð af mjölinu, sem skilið var eftir. Vitnið kveðst ekki vita, hvers vegna mjölið hafi ekki verið sent í desember, eins og gert hafi verið ráð fyrir í sölu-samningi.

Í málinu liggur frammi ódagsett aðiljaskýrsla Guðmundar Albertssonar, eiganda gagnstefnanda, svohljóðandi:

„Ég, Guðmundur Albertsson, átti engin bein viðtöl við Hafskip h.f. varðandi bókun á farmi né lestun á M.s. Langá þar til fimmtudaginn 11. janúar, að okkur var tilkynnt af skrifstofu Haf-

skips, að skipið væri farið til Ísafjarðar án þess að lesta í Keflavík og að þeir gætu ekkert mjöl flutt fyrir okkur með skipinu í þeirri ferð.

Þá átti ég símtal við forstjóra Hafskips h.f., hr. Sigurð Njálsson, sem svaraði því til, að sér væri ókunnugt um málið, og vísaði til Péturs Einarssonar fulltrúa, sem hefði með að gjöra bókanir alls flutnings með skipum Hafskips.

Ég benti Sigurði á, að bókun hefði farið fram hjá Péttri Einarssyni samkvæmt lestunarlista, sem fyrir lægi hjá Péttri, og ef þeir flyttu ekki með skipinu það mjöl, sem fastákveðið væri samkvæmt lestunarlistanum, myndum við tilneyddir að gjöra þá ábyrga fyrir væntanlegum skaðabótakröfum af hendi kaupenda okkar.

Hinsvegar fylgdist ég með samtölum þeirra Þórðar Kjartanssonar og Hafskips h.f., þ. e. við Pétur Einarsson, sem og er óhjákvæmilegt, þar sem við Þórður vinnum báðir í sama herbergi.

Sigurður Njálsson, framkvæmdastjóri aðalstefnanda, hefur hér fyrir dómi skýrt svo frá, að Pétur Einarsson sjái um bókanir á útflutningsvörum frá Íslandi, en bókanirnar beri Pétur undir hann, en þeir taki venjulega sameiginlega lokaákvarðanir um, hvaða vörur skuli teknar í hverri ferð. Hann kveðst nú ekki muna, hvenær Pétur Einarsson minntist fyrst á það, að Hörður hefði leitað eftir að koma vörum með m/s Langá í nefnda ferð. Hafi Pétur sagt í þessu sambandi, að hann (Pétur) hefði lofað Herði að reyna að taka það, sem hægt væri, af mjöli fyrir gagnstefnanda. Heldur Sigurður því ákveðið fram, að Pétur hafi alls ekki talað um það við hann (Sigurð), að Pétur væri búinn að lofa að taka tiltekið magn. Sigurður kveðst líta á hleðslulistann, dskj. nr. 14, sem lista yfir þarfir gagnstefnanda á flutningi. Tekur hann sérstaklega fram, að í listanum séu tilgreind 60 tonn af mjöli til Málmeyjar. Telur Sigurður útilokað, að Pétur eða Sigurður sjálfur mundu hafa samþykkt að flytja aðeins 60 tonn af varningi fyrir gagnstefnanda til þeirrar hafnar, ef ekki hefði verið um annan og meiri flutning til þeirrar borgar að ræða, þar sem hafnargjöld og annar kostnaður við að afferma það magn af vörum til Málmeyjar mundi hafa farið með mikinn hluta af flutningsgjaldinu. Þá bendir Sigurður á, að hleðslulistinn tilgreini 200 tonn til Norðköping, án þess að tilgreint sé í honum, hvar eigi að taka þær vörur. Hann tekur einnig fram, að samtalan undir dalkinum Málmey sé 185 tonn og þar fyrir neðan

(+ 125 T.). Kveðst Sigurður ekki geta gert sér grein fyrir, hvað síðastgreindar tölur eigi að merkja. Þá bendir hann á, að ef tölurnar í samtöludálkunum séu lagðar saman, þá komi út hærri tala en 645 tonn. Kveðst hann fljótt á litið ekki hafa aðrar athugasemdir að gera við listann, en ítrekar, að þessi atriði bendi eindregið til þess, að um þarfalista fyrir fyrirtækið sé að ræða. Hann tekur fram, að bókanir útflytjenda um flutning á farmi fari að langmestu leyti í gegnum síma. Hann kveðst minnst þess að hafa átt símtal við Guðmund Albertsson og að hafa sagt Guðmundi að hafa samband við Pétur Einarsson, sem hefði allar upplýsingar um þetta. Minnir Sigurð, að hann hafi verið heima hjá sér, þegar Guðmundur hringdi í umrætt sinn.

Hér fyrir dómi hefur Hörður G. Albertsson skýrt svo frá, eftir að hann hafði kynnt sér skýrslu Sigurðar Njálssonar, að það magn, sem á hleðslulistanum er skráð til annarra hafna en áætlaðra losunarhafna skipsins, hafi átt samkvæmt samningnum að sendast frá raunverulegri losunarhöfn skipsins til skráðrar áætlunarhafnar samkvæmt hleðslulistanum fyrir reikning gagnstefnanda með öðru farartæki, landveg eða sjóleið. Að því er varðar 200 tonninn til Norrköping, þá sé viðurkennt af gagnstefnanda, að þau séu hluti af því viðbótarmagni, sem lofað var að taka, ef pláss yrði. Að því er varðar (+ 125T.), þá gildi það sama um þau. Að því er varðar skýringuna á tölunni 185 tonn, þá sé þess að geta, að hún sé samlagning talnanna 60 + 125, en af þeirri tölu sé talan 60 hluti af þeim 380 tonnum, sem samningurinn var gerður um. Þá segir hann að tölurnar 80 + 60 + 150 + 40 + 50 sé jafnt og 380. Tölurnar umfram 380 tonn sé þarfalisti, eins og viðurkennt sé, en um hafi verið samið að flytja 380 tonn.

Hörður Albertsson hefur skýrt svo frá, að kaupandi mjölsins hafi verið hlutafélag Karls Engströms, sem hafi höfuðstöðvar sínar í Eslöv í Svíþjóð. Hlutafélag þetta eigi fóðurmyllur í Helsingborg, Malmö, Ystad og Kalmar og hafi félagið keypt mjölið eingöngu til eigin nota. Firmað G. Albertsson hafi komið fram sem seljandi mjölsins, enda þótt firmað hafi ekki verið raunverulegur seljandi, heldur hafi firmað verið seljandi samkvæmt umboði, enda þótt það komi ekki fram í kaupsamningnum, sem er svohljóðandi:

„CONTRACT

I hereby beg to confirm this day having sold, through the medium of Messrs. Egon Westrell Aktiebolag, Malmö:

FROM:	Messrs. G. Albertsson, P. O. Box 571, Reykjavik, as sellers.
TO:	Messrs. Aktiebolaget Carl Engström, Eslöv, as buyers.
DESCRIPTION OF GOODS:	Icelandic Herringmeal, Machine-dried, with protein approx. 70/74%, fat maximum 10%, salt maximum 3%, moisture maximum 10%.
QUANTITY:	about 1,400 ts. (onethousandandfourhundredtons)
PACKING:	Paper-and/or jutebags containing approx. 50 kilos each gross for net
QUALITY:	sound, merchantable
PRICE:	sh. 15/9d (fifteenshillingsandninepence) per unit of protein per metric ton, shippingweight, gross for net including bags, payable upto 72% (seventytwo) protein, Cost, Insurance and Freight to Malmö and/or Ystad in buyers option.
SHIPMENT:	about 500 ts in December 1967, about 450 ts in January 1968 and about 450 ts in February 1968 from Iceland
DESTINATION:	to be given upon sellers request every month
DISCHARGE:	alongside buyer's warehouse provided berth available on arrival of vessel
ANALYSE:	Icelandic Fisheries Laboratories' analysis to be final
WEIGHT:	Official Icelandic certificate of weight to be final
PAYMENT:	net cash against documents on first presentation in Eslöv or in London in buyers option. Certificate of origin showing that the Herringmeal is of Icelandic origin, to be attached to the shipping documents and a copy of same to be forwarded immediately after shipment directly to buyers.
ARBITRATION:	any dispute arising out of this contract to be settled in London, in accordance with the rules and regulations of the Cattle Food Trade Association (Incorporated), London
REMARKS:	each shipment to be considered as a separate contract. Overtest, if any, of fat, salt and

moisture to be allowed 1:1. Extention of shipments as per D.F.T.A. contract nos. 1. Usual Force-Majeure, War Risk and Strike Clause.

This contract is issued in duplicate, one for buyers and one for sellers.

Kopenhagen, the 26th of May 1967.

<i>Confirmed by Buyers:</i>	LARS F. TOFT
Aktiebolaget Carl	(ólæsil. undirskrift)
Engström	L. Toft
Arthur Mattson	(Agent)“.
(ólæsil. nafn)	

Í skýrslu, sem lögð var fram 8. janúar 1969, hefur Hörður gert svofellda grein fyrir viðskiptalegri réttarstöðu gagnstefnanda, G. Albertssonar:

„Fyrirtækið er rekið á grundvelli vörumiðlunar, umboðsverzlun, þ. e. max. 1% af heildarsölum, sem fyrirtækið annast.

Vegna sérstöðu landsins gagnvart markaðslöndum okkar og nútíma framgangi viðskipta er hins vegar alger ómöguleiki að reka hér á landi fyrirtæki, sem í raunverulegri merkingu uppfyllir skilgreiningu orðsins „miðlun“ (commission) umboðsmennska.

Framleiðendur eru smáir, margir og dreifðir um land allt, við hafnir og hafnarleysur, þar sem ekki eru neinar fastar áætlunarferðir skipa og því alger óvissa um einstaka afskipunarmöguleika. Hér er okkar hlutverk að sameina og gera að möguleika afskipun frá fleirum.

Þar sem talað er um „aðild“, verður því hér um að ræða tvenns konar merkingu, þ. e. „efnislega aðild“ og „formlega aðild“, þ. e. aðild aðeins að nafninu til, í framkvæmd eingöngu.

Fyrirtækið kemur *alltaf* fram sem „formlegur“ aðili (þ. e. principal on a contract) gagnvart erlendum aðilum, af því reynslan hefur sýnt, að annað er óframkvæmanlegt, sbr. hér að ofan. Hinn erlendi kaupandi tilskilur, að svo sé, vegna þess að ógerningur er vegna aðstæðna hér fyrir kaupandann að hafa marga smáa seljendur. Kaupandinn þarf að fá vöruna á þeim tíma, sem til er ætlað, og telur sig því verða að hafa sem bezta tryggingu fyrir, að svo verði. Við ísl. aðstæður telur hann hag sínum bezta borgið með því, að útflytjendur, sem hann þekkir og telur sig geta treyst, séu sá aðili, sem hann geti ávallt snúið sér að og sjái um framkvæmdirnar.

Frumforsenda þess, að fyrirtækið er ávallt formlegur aðili gagnvart erlendum efnislegum aðilum, er því hin sérstaka aðstaða hér á landi, mótsett því, sem er í markaðslöndum okkar. Það skal hér sérstaklega fram tekið, að hinum erlendu kaupendum er ávallt öllum ljóst, algerlega án undantekningar, að við erum aðeins af tekkniskum ástæðum aðilar að samningi við þá. Þeim er sem sé öllum ljóst, að við erum þar aðilar í fullu umboði framleiðenda hér á landi og að ávallt er sama vörumagn og verð á þeim staðfestingum til seljendanna (framleiðendanna), sem byggja upp hinn erlenda samning. Það skiptir hér einnig meginmáli, að framleiðendum hér er full ljós þessi tilhögun, bein nauðsyn hennar, og þeir óska hennar jafnvel beinlínis, því eins og segir í þendurritinu, gjörum við meira en bara að taka umboðslaunin fyrir sölurnar, við sjáum alveg um allar afskipanir, öll skjöl, greiðslur, innheimtur og skil til eigenda vörunnar hverju sinni, allt fyrir hönd og reikning viðkomandi framleiðenda (seljenda).

Ljóst er af þessu, að aðstaða okkar gæti verið mjög óvarin og opin fyrir, ef óprúttnir aðilar sæju sér leik á borði að nota sér, ef skort hefur á aðgæzlu um formsatriði. Einkanlega þegar þeim er full ljóst, að aðstaða fyrirtækis eins og okkar er vegna hinnar sérstæðu aðstöðu landsins gagnvart viðskiptalöndum okkar algjörlega einstæð, þ. e. fyrirtækið er í raun rekið sem umboðsfyrirtæki, þ. e. vörumiðlun, en ekki kaupmennska, — en sérstæðar kringumstæður gjöra óhjákvæmilegt, að fyrirtækið sé samt formlegur aðili á erlendum samningum, því slíkt fær ef til vill ekki samrýmzt hinni „bókstaflegu“ fræðilegu skýringu á „umboðsmennsku“. En í okkar tilfelli er svo í raun og hægt að leggja fram skattauppgjör því til sönnunar, að fyrirtækið hefur aldrei yfir 1% tekjur af heildarupphæð þeirrar vöru, sem séð hefur verið um sölu á.

Þá er einnig rétt að geta þess, að komi það fyrir, að rökstuddar kvartanir komi um selda vöru, þá eru það ávallt framleiðendur (seljendurnir), eigendur vörunnar, sem endanlega afstöðu taka. Þeir bera bótatjón, ef nokkurt verður. Ekki við.

Hins vegar er það alger undantekning, að fyrirtækið sé aðili á annan hátt, þ. e. sem efnislegur aðili“.

Hér fyrir dómi 8. janúar 1968 hefur Hörður G. Albertsson skýrt svo frá, að enginn skriflegur samningur sé á milli firmans G. Albertssonar og framleiðenda mjölsins hér á landi, að því er varðar umboðssamninginn í heild. Þá taldi hann tjón það, sem

varð vegna vanefnda aðalstefnda, þegar hafa verið skuldfært á viðskiptareikning viðkomandi síldarverksmiðju á bókum G. Albertssonar, en Síldarvinnslan í Neskaupstað muni hafa verið sá aðili, sem skuldfært hafi verið hjá, og ef til vill einnig Síldarverksmiðja Vopnafjarðar. Síðastgreindar verksmiðjur hafi verið seljendur samkvæmt ofangreindum kaupsamningi og höfðu með skriflegri staðfestingu til G. Albertssonar tiltekið ákveðið magn til efnda á samningnum, en ekki staðið við að afhenda mjöl á réttum tíma. Vegna vanefnda Síldarverksmiðjunnar í Neskaupstað á samningum hafi gagnstefnandi fengið leyfi til að senda þorskmjöl í staðinn til Ystad, en vegna vanefnda aðalstefnanda hafi kaupandinn í Ystad endanlega fengið danskt síldarmjöl.

Í bréfi, dagsettu 11. febrúar 1969, hefur Hörður G. Albertsson skýrt svo frá: „Vegna yfirlýsingar í réttarhaldi 8. jan. s.l. þess efnis, að tilgreindar síldarverksmiðjur hafi verið skuldfærðar fyrir tjóni því, er varð vegna vanefnda Hafskips h.f., vil ég taka fram, að við eftirgrennslan hjá endurskoðanda firmans G. Albertssonar reyndist þetta rangt. Var hér um misminni mitt að ræða. Hins vegar mun þetta verða gert formlega, nái kröfugerð okkar ekki fram að ganga í málinu“.

Þá hefur gagnstefnandi lagt fram eftirfarandi yfirlýsingu:

„Tilfnið er, að hafin eru málaferli vegna þess, að niður féll afskipun, sem fara átti fram í byrjun janúar 1968 til efnda sölusamningi 26. maí 1967, sem G. Albertsson gjörði á okkar vegum.

Við allar sölur á framleiðsluvörum okkar til útflutnings hefur það ávallt tíðkast, að útflytjandinn hefur algjörlega séð um allt, sem varðar flutning vörunnar, skjalagjörð og skil andvirðisins til okkar. Alla þá gjörninga, sem gjörðir eru vegna þess, gjörir útflytjandinn. Í þessu tilfelli G. Albertsson, Reykjavík, — í fullu umboði okkar. Slík umboð telur undirritaður sig veita hverju sinni, er sala fer fram. G. Albertsson, Reykjavík, hefur því fullt umboð okkar til þess að gjöra í ofangreindu máli allar þær ráðstafanir og kröfugjörðir, sem eru eðlilegt framhald af nefndri umsýslu hans á okkar vegum“.

Í málinu liggur frammi svohljóðandi yfirlýsing:

„Að gefnu tilfni staðfestist hér með, að um júlaleytið 1967 lét Hörður G. Albertsson, hjá G. Albertsson, Reykjavík, mig undirritaðan vita, að hann væri búinn að festa flutning á minimum 50 tonnum af síldarmjöli frá Fiskimjölsverksmiðjunni h.f., Njarðvík, Innri-Njarðvík, með M.s. „Langá“, sem lesta ætti á tíma-bilinu ca. 5.—10. janúar í Keflavík. Undirritaður man ekki nú

að tilgreina nánar tiltekna daga, en einhvern tíma stuttu eftir áramótin lét Þórður Kjartansson hjá G. Albertssyni mig vita um, að M.s. „Langá“ mundi koma til Keflavíkur að morgni tiltekins dags til lestunar ofangreinds síldarmjöls.

Reykjavík, 12. desember 1968.

Fiskimjölsverksmiðjan h.f., Njarðvík.

Huxley Ólafsson“.

Þá hefur gagnstefnandi lagt fram eftirgreinda yfirlýsingu:

„Að gefnu tilefni staðfestist hér með, að um jólaleytið 1967 lét Hörður G. Albertsson hjá G. Albertssyni, Reykjavík, mig undirritaðan vita, að hann væri búinn að festa flutning á minimum 50 tonnum af síldarmjöli frá Fiskiðjunni s.f., Keflavík, með M.s. „Langá“, sem lesta ætti á tímabilinu ca. 5.—10. janúar í Keflavík. Undirritaður man nú ekki að tilgreina nánar tiltekna daga, en einhvern tíma stuttu eftir áramótin lét Þórður Kjartansson hjá G. Albertssyni mig vita um, að M.s. „Langá“ mundi koma til Keflavíkur að morgni tiltekins dags til lestunar ofangreinds síldarmjöls.

Þess má geta, að ein megin ástæða þess, að undirritaður rekur enn minni til ofangreinds, er sú, að venjulega lætur Hörður vita um lestun, en í þetta skipti var það Þórður Kjartansson.

Reykjavík, 12. desember 1968.

Fiskiðjan s.f., Keflavík.

Gunnar Ólafsson“.

Aðalstefnandi hefur lagt fram eftirfarandi vottorð:

„Að gefnu tilefni viljum vér staðfesta, að hjá oss eins og öðrum íslenskum skipafélögum er farmgjald fyrir útfluttar vörur ávallt tilgreint í erlendra mynt.

Þegar gengisbreyting verður, eru ógreidd farmgjöld endur-reiknuð. Farmgjöld fyrir útflutning hækka í réttu hlutfalli við gengisbreytingu, en fyrir innflutning í samræmi við ákvörðun verðlagsstjóra.

Virðingarfyllst,

f. h. Jökla h.f.

Tómas P. Óskarsson“.

„22. nóvember 1968.

Hr. Valgarð Briem, héraðsdómslögmaður,

Sóleyjargötu 17,

Reykjavík.

Með skírskotun til bréfs yðar, dagsetts 18. þ. m., varðandi farm-

gjöld fyrir útfluttar vörur vil ég leyfa mér að tilkynna yður, að samið er um farmgjöldin í erl. gjaldeyri.

Hvernig fara mun um greiðslu farmgjalds, sem er ógreitt við gengisbreytingu, get ég því miður ekki svarað, eins og er.

Virðingarfyllst,

pr. pr. Gunnar Guðjónsson s.f.

M. Árnason“.

„Reykjavík, 22. janúar 1969. ...

1. Verðlagsyfirvöld hafa yfirleitt ekki haft afskipti af farmgjöldum vegna útfluttra vara. Reglur um slíkt eru því ekki fyrir hendi.
2. Í sambandi við gengisfellinguna í nóvember s.l. heimilaði verðlagsnefndin 33% hækkun á farmgjaldatöxtum vegna innfluttra vara, og náði sú hækkun jafnframt til vörusendinga, sem voru í vörzlu skipafélaganna, ef farmgjöld höfðu þá eigi verið greidd.

Verðlagsstjórinn

Kristján Gíslason“.

Gagnstefnandi hefur sundurliðað tjónkröfu sína þannig:

1.	Vegna 60 tonna síldarmjöls	danskar	kr.	10.051.50
2.	— 40 — — —			5.964.85
3.	— 90 — — —			13.367.25

Samtals danskar kr. 29.383.60

sem á genginu 765.20 reiknast íslenskar krónur 224.843.30.

Af hálfu aðalstefnanda var því lýst yfir í þinghaldi 24. janúar s.l., að aðalstefnandi vefengi ekki tjónfjárhæð gagnstefnanda.

Eins og málið horfir nú við, eru ágreiningsatriði málsins þrjú. Í fyrsta lagi, hvort aðalstefnanda sé rétt að fá farmgjaldskröfu sína hækkaða í samræmi við breytt gengi íslensku krónunnar (framhaldssök). Í öðru lagi, hvort aðalstefnandi hafi orðið bótaábyrgur vegna þess tjóns, sem gagnstefnandi kveður hafa orðið, og í þriðja lagi, hvort gagnstefnandi sé réttur aðili að sækja aðalstefnanda um bætur fyrir tjónið.

Verður nú tekin afstaða til þessara atriða.

Um framhaldssök.

Því hefur verið lýst yfir af hálfu gagnstefnanda, að ekki hafi verið sérstaklega samið um flutningsgjaldið, en gengið hafi verið

út frá því, að venjulegt flutningsgjald yrði greitt. Óvefengt er, að samkvæmt farmgjaldaskrá aðalstefnanda var flutningsgjald skráð 13.45 bandarískir dalir fyrir hver 1.000 kg. mjóli.

Aðalstefnandi telur vafalaust, að hann eigi rétt á að fá farmgjaldskröfu sína hækkaða í samræmi við breytt gengi íslenzku krónunnar hinn 11. nóvember 1968, enda séu forðæmi fyrir því. Samband íslenzkra samvinnufélaga hafi t. d. þann 12. desember 1968 greitt umyrðalaust farmgjaldsskuld við aðalstefnanda á hinu nýja gengi vegna flutnings á vörum 7. nóvember 1968.

Gagnstefnandi telur, að krafa aðalstefnanda í framhaldssökinni hafi við engin rök að styðjast. Aðalstefnandi sé íslenzkt fyrirtæki. Svo sé einnig um viðsemjanda hans að þeim viðskiptum, er málið fjallar um. Til viðskiptanna hafi stofnast hér á landi. Farmurinn, sem aðalstefnandi tók að sér að flytja, sé íslenzk framleiðsla, lestuð í íslenzk skip í íslenzkum höfnum. Endurgjald fyrir þjónustu þá, er aðalstefnandi tókst á hendur að láta í té, hafi átt að greiðast í íslenzkum gjaldmiðli. Enginn áskilnaður hafi verið gerður af hálfu aðalstefnanda um gengisþryggingu farmgjaldsins. Slíkt hefði einnig verið í hæsta máta óeðlilegt og raunar eigi fengizt staðizt að lögum. Þegar að sé gáð, komi í ljós, að hið eina, sem stefnandi hafi til að byggja þessa kröfugerð á, sé útreikningur farmgjaldsins á dómsskjölum nr. 10—13. En það vilji nú svo til, að farmgjaldið sé þar fært gagnstefnanda til skuldar í íslenzkum krónum. Sé krafa aðalstefnanda í aðalsök í samræmi við það í íslenzkum krónum. Í stefnu og greinargerð aðalsakar sé og hvergi vikið að því, að annar gjaldmiðill en íslenzkur eigi að ráða farmgjaldinu. Þá séu farmsamningar og farmskírteini hér á landi yfirleitt gerð á ensku. Og að lokum megi leiða af 3. gr. laga nr. 74/1968 um ráðstafanir vegna ákvörðunar Seðlabanka Íslands um nýtt gengi íslenzkrar krónu, að aðalstefnanda sé alls ekki heimilt að innheimta hina umstefndu farmgjaldskröfu á hinu nýja gengi.

Aðalstefnandi hefur mótmælt því, að síðastgreint lagaákvæði geti átt við, en hefur þess í stað vitnað til a-liðar 15. gr. laga nr. 79/1968 um ráðstafanir í sjávarútvegi vegna breytingar gengis íslenzkrar krónu.

Þegar virt er ákvæði 3. gr. laga nr. 74/1968, sbr. og 1. gr. laga nr. 71/1966 um verðtryggingu fjárskuldbindinga, sbr. áður 8. gr. laga nr. 22/1950, 6. gr. laga nr. 4/1960 og 11. gr. laga nr. 28/1962 svo og þær almennu reglur, er hér eiga við, þá verður að fallast á það með gagnstefnanda, að aðalstefnanda sé ekki

heimilt að innheimta hina umstefndu farmgjaldskröfu á hinu nýja gengi. Verður krafa aðalstefnanda í framhaldssökinni því ekki tekin til greina, enda á a-liður 15. gr. laga nr. 79/1968 aðeins við um vörur, sem fluttar eru út eftir gengisfellinguna 11. nóvember 1968.

Um aðalsök og gagnsök.

Því er haldið fram af gagnstefnanda, að honum hafi verið gefið bindandi loforð af fullgildum starfsmanni stefnanda hinn 19. desember 1967 og 21. sama mánaðar um flutning á a. m. k. 380 tonnum af síldarmjöli með margnefndu skipi. Í trausti þess loforðs hafi hleðslulistinn á dskj. nr. 14 verið saminn. Viðtaka Péturs Einarssonar á þessum hleðslulista á skrifstofu gagnstefnanda hinn 27. desember án þess að hreyfa athugasemdum eða gera nokkurn fyrirvara um óvissu þess, að stefnandi gæti efnt áðurgefið loforð um flutning, hafi verið enn frekari staðfesting þess loforðs. Hleðslulistinn hafi haft að geyma nákvæm fyrir-mæli um fermingarstaði á Íslandi, affermingarstaði erlendis og magn þess farms, er taka skyldi í skipið í hverri hinna tilgreindu hafna. Ef Pétur Einarsson hefði þá ástæðu til að vera í nokkrum vafa um fyllstu möguleika stefnanda til að fullnægja hleðslufyrirmælunum, hafi honum borið brýn skylda til að láta það skýrt í ljós við gagnstefnanda, svo að enginn vafi gæti þar á orðið. Pétur Einarsson hafi engar efasemdir látið í ljós og hafi gagnstefnandi því mátt treysta því við svo búið, að hagsmuna hans yrði gætt á umsaminn hátt. Brigð á því, er af hafi hlotizt tjón fyrir gagnstefnanda, hljóti óhjákvæmilega að valda því, að hann geti endurkrafið aðalstefnanda og gert hann ábyrgan, þannig að sjálfur verði gagnstefnandi skaðlaus. Aðalstefnandi hafi ekki látið við það eitt sitja að hlaupast frá skyldum sínum við gagnstefnanda, heldur hafi hann gert það á þann veg, að fátítt mun vera, að slíkt ábyrgðarleysi sé haft í frammi. Það minnsta, sem ætlazt mátti til af aðalstefnanda, hafi verið, að hann léti gagnstefnanda vita afdráttarlaust, að hann mundi ekki efna samningsskyldur sínar. Viðbrögð aðalstefnanda við hinum ákveðnu mótmælum af hálfu gagnstefnanda sýni glögg, að aðalstefnandi gerði sér vel ljóst, að hann hafði brugðizt skyldum sínum. Þá eigi aðalstefnandi að bera hallann af því, að hann hirti ekki um að gera skriflegan samning, en aðalstefnandi hafi verið í þeirri aðstöðu sem skipafélag, að á honum hafi hvílt brýn skylda í því efni. Að lokum telur gagnstefnandi, að um

slíkt ósamræmi sé í skýrslum Péturs Einarssonar hér fyrir dómi, að ekki verði mikið lagt upp úr framburði hans.

Aðalstefnandi kveður það hinn mesta misskilning hjá gagnstefnanda, að aðalstefnandi hafi nokkurn tíma skuldbundið sig til þess að flytja umrætt síldarmjölsmagn. Það sé rétt, að aðalstefnandi hafi gjarna viljað taka að sér að flytja umrætt mjöl, enda átt viðskipti við þetta fyrirtæki áður, en því fari víðs fjarri, enda algerlega ósannað, að aðalstefnandi hafi skuldbundið sig til þessara flutninga, hvorki bréflega né munnlega. Ekki skuli því í móti mælt, að forráðamenn gagnstefnanda hafi litið svo á, að vegna góðvilja aðalstefnanda og viðleitni til þess að verða við óskum viðskiptavina sinna mundi þetta á einhvern hátt bjargast. En það verði að teljast ákaflega óvarlegt af fyrirtækinu að gera bindandi sölusamning um afurðir á grundvelli slíks trausts, og sé reyndar mjög vafasamt, að aðalstefnandi hefði viljað koma nálægt þessum viðskiptum, ef það hefði verið vitað í upphafi, að tafir á afgreiðslu mjölsins kynnu að valda seljanda vörunnar svo gífurlegu fjárhagstjóni, sem í ljós virðist vera komið. Ef aðalstefnanda hefði verið gert ljóst, að svo mikið lægi við og ef út af brygði, yrði það á ábyrgð þess fyrirtækis, þá hefði hann getað gert ráðstafanir til þess að fá mjölið flutt með öðrum hætti, ef ekki rættist úr um eigin flutningsmöguleika, og þannig getað firrt sig tjóni því, sem um var að ræða. Um hafi verið að ræða hjá gagnstefnanda bjartsýni, sem ekki hafi staðizt í raunveruleikanum, og ekkert hafi komið fram í gögnum málsins, sem sanni, að annar eigi að bera ábyrgð á því, að sú bjartsýni rættist ekki, en sá, sem ól hana í brjósti og tók af henni allar viðskiptalegar skuldbindingar og afleiðingar. Kveðst aðalstefnandi því mótmæla allri ábyrgð á tjóni gagnstefnanda, en eins og fyrr greinir, mótmælir hann ekki fjárhæð tjónsins. Hins vegar telur aðalstefnandi, að gagnstefnandi sé ekki réttur aðili til að lög-sækja aðalstefnanda um bætur fyrir slíkt tjón, þar sem gagnstefnandi hafi komið fram sem umboðsmaður seljenda við sölu mjölsins, en ekki raunverulegur seljandi. Sé þetta viðurkennt af gagnstefnanda. Beri því þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfum gagnstefnanda í aðalsök og gagnsök.

Hér að framan hafa skýrslur fyrirvarsmanna aðilja og vitna verið raktar. Þar kemur fram, að aðalstefnandi hefur ekki haft góða reglu á bókunum á pöntunum, sem að jafnaði fóru fram í gegnum síma, enda hefur aðalstefnandi ekki getað lagt fram frumrit þeirra bókana, sem Pétur Einarsson kveðst hafa gert.

Svo sem fyrr er frá lýst, kveðst Pétur ekki hafa sjálfur tekið á móti pöntuninni frá Kaupmannahöfn þann 20. desember 1967, en það rými í skipinu, sem eftir var, áður en sú pöntun kom, hefði rúmað um 240 tonn af mjöli.

Hörður G. Albertsson hefur staðhæft, að Pétur hafi þann 21. desember staðfest ósk hans um bókun á nefndum 380 tonnum samkvæmt bráðabingðapöntun hans frá 19. sama mánaðar. Pétur Einarsson tók við margnefndum hleðslulista þann 27. desember án nokkurs fyrirvara, að séð verði.

Þegar þetta er virt og framkoma Péturs Einarssonar gagnvart gagnstefnanda að öðru leyti, verður, eins og sönnunarreglum er háttað, að líta svo á, að aðalstefnandi hafi vakið það traust hjá gagnstefnanda, að bindandi flutningssamningur hafi verið kominn á. Og verður það lagt til grundvallar.

Gagnstefnandi hefur sjálfur komið fram sem aðili flutnings-samningsins, enda hefur aðalstefnandi beint kröfum sínum um greiðslu á eftirstöðvum farmgjaldsins að gagnstefnanda. Gagnstefnandi kom einnig fram sem seljandi gagnvart kaupanda mjölsins, Karl Engström A/S, samanber áðurgreindan kaupsamning. Gagnstefnandi kveðst hafa greitt þær skaðabætur, sem til hafi stofnast vegna vanefnda aðalstefnanda, og lagt fram skjöl því til sönnunar. Þeim staðhæfingum hefur ekki verið andmælt sérstaklega.

Þegar þetta allt er virt, þá verður að líta svo á þrátt fyrir hið sérstaða réttarsamband gagnstefnanda og framleiðenda mjöls hér á landi, að gagnstefnandi geti sótt aðalstefnanda um endurgreiðslu á þeim skaðabótum, sem hann hefur greitt vegna þeirra vanefnda aðalstefnanda að taka ekki til flutnings öll þau 380 tonn af mjöli, sem hann samkvæmt framansögðu hafði skuldbundið sig til, enda hefur aðalstefnandi, sem ekki hefur mót-mælt fjárhæð tjónsins, sannað, að gagnstefnandi hefði getað dregið úr tjóni þessu, eins og á stóð. Er í því sambandi rétt að minna á, að í telexskeytinu, sem Hörður Albert Guðmundsson sendi aðalstefnanda frá London þann 11. janúar 1968, er lýst ábyrgð á hendur aðalstefnanda, ef vanefndir yrðu á flutnings-loforðinu.

Niðurstaða málsins verður þá sú, að taka ber til greina allar kröfur gagnstefnanda í aðalsök og gagnsök, þó þannig, að rétt þykir að reikna gagnstefnanda 7% ársvexti af kröfu hans í gagn-sökinni og miða upphafstíma vaxtakröfunnar frá 26. febrúar 1968, sbr. dómsskjal nr. 42. Fæst þessi niðurstaða með því, að

í aðalsök er skuldajafnað af gagnkröfu gagnstefnanda að svo miklu leyti sem nemur kröfu aðalstefnanda í frumstefnu. Verður gagnstefnanda því einnig dæmd sýkna í aðalsök.

Samkvæmt því, sem nú hefur verið rakið, ber að dæma aðalstefnanda til að endurgreiða gagnstefnanda kr. 224.843.30. Svo sem fyrr er frá greint, hefur kröfu aðalstefnanda í framhalds-sökinni verið hafnað.

Gagnstefnandi hefur viðurkennt að skulda aðalstefnanda eftirstöðvar af flutningsgjaldinu fyrir umrædda sendingu, kr. 153.975.00, eins og í stefnu aðalsakar greinir, svo og í viðbót flutningsgjald að fjárhæð kr. 10.052.00, eða samtals kr. 164.027.00. Mismunurinn, kr. 60.816.30 ($224.843.30 - 164.027.00$), verður þá skuld aðalstefnanda við gagnstefnanda. Samkvæmt kröfu gagnstefnanda ber að skuldajafna gagnkröfu gagnstefnanda í aðalsök sem svarar stefnufjárhæð þeirrar sakar. Leiðir þetta til þess, að sýkna ber gagnstefnanda af kröfum aðalstefnanda í aðalsökinni, en í gagnsökinni verður aðalstefnanda dæmt að greiða gagnstefnanda kr. 60.816.30 með ársvöxtum, sem rétt þykir að reikna 7% frá 26. febrúar 1968 til greiðsludags.

Rétt þykir, að málskostnaður falli niður.

Bjarni K. Bjarnason borgardómari kvað upp dóm þennan ásamt meðdómendum Jóhanni J. Ólafssyni forstjóra og Guðmundi Hjaltasyni skipstjóra.

Dómsorð:

Gagnstefnandi, firmað G. Albertsson, á að vera sýkn af kröfum aðalstefnanda, Hafskips h/f, í aðalsök og framhalds-sök.

Aðalstefnandi greiði gagnstefnanda í gagnsök kr. 60.816.30 með 7% ársvöxtum frá 26. febrúar 1968 til greiðsludags innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Málskostnaður fellur niður.